

ΣΥΝΕΠΙΜΕΛΕΙΑ;

κλίνετε επί δεξιά!

Πριν από μερικούς μήνες και με αφορμή την καταδίκη μερικών μελών της γνωστής φασιστικής συμμορίας από το Τριμελές Εφετείο Κακουρηγημάτων γράψαμε:

Ενδεχομένως τα αφεντικά χρειάζονται σήμερα περισσότερο την περίφημη «σοβαρή χρυσή αυγή», ενδεχομένως χρειάζεται να γίνει ένας εμφανής διαχωρισμός -κατά τα ευρωπαϊκά πρότυπα- μεταξύ «πεζοδρομιακών» και «κοινοβουλευτικών» ναζι. Κι αν η θέση των «πεζοδρομιακών» ναζι

ανήκει στην μαφία και στα τσιράκια της, η θέση των «κοινοβουλευτικών» ναζι φαίνεται ότι είναι κάτι που θα μας απασχολήσει εντονότερα στο μέλλον, ιδιαίτερα όσο οι φωνές για την δημιουργία της «ελληνικής alt-right» όλο και πληθαίνουν.¹

Η συστηματική ενασχόλησή μας με το διεθνές πολιτικό φαινόμενο της alt-right δεν έχει προκύψει από κάποια εμμονή μας με την «τυπολογία» της ιστορίας των φασιστικών μορφωμάτων. Αντίθετα εκκινεί από την άποψη που υπαγορεύει η σημασία που έχει για την αντιφασιστική κριτική και δράση η ιστορική γνώση και πολιτική συνείδηση των μεταλλάξεων του εχθρού της. Με μια τέτοια έκφραση αυτών των «μεταλλάξεων» θα ασχοληθούμε παρακάτω παίρνοντας ως αφορμή το προς ψήφιση νομοσχέδιο για την «υποχρεωτική συνεπιμέλεια» που προωθεί το Υπουργείο Δικαιοσύνης.

Το νομοσχέδιο

Στις αστικές κοινωνίες ο γάμος είναι μια σύμβαση, που όπως συνάπτεται έτσι λύνεται. Όταν όμως υπάρχουν παιδιά τα πράγματα περιπλέκονται. Στις περιπτώσεις που η λύση του γάμου γίνεται συναινετικά, οι γονείς συναποφασίζουν για τρία βασικά ζητήματα που συνεπάγεται η λύση του γάμου τους για τα παιδιά: την επιμέλεια, την διατροφή και την επικοινωνία με αυτά. Αυτή η συναπόφαση παίρνει τη μορφή ενός ιδιωτικού συμφωνητικού, που υπογράφουν οι γονείς και επικυρώνεται από το δικαστήριο που λύνει τον γάμο. Στις περιπτώσεις, όμως, που ο γονείς δεν μπορούν να συμβιβαστούν σε μια λύση, το δικαστήριο που δικάζει για το διαζύγιο, μαζί με την λύση του γάμου πρέπει να αποφασίσει και για τα τρία αυτά ζητήματα.

Μετά την δημοκρατική αναμόρφωση του οικογενειακού δικαίου που έγινε το 1981, τα ελληνικά δικαστήρια έχουν υιοθετήσει ένα «παιδοκεντρικό» κριτήριο για το θέμα της επιμέλειας των παιδιών όταν χωρίζουν τα ζευγάρια. Αυτό σημαίνει ότι η επιμέλεια των παιδιών (πρέπει να) δίνεται σε εκείνον τον γονέα που μπορεί να εξασφαλίσει με τον πληρέστερο τρόπο το γενικό συμφέρον του παιδιού (διαμονή, εκπαίδευση, καθημερινή φροντίδα κ.ά.). Πρακτικά, αυτή η νομοθετική τομή του 1981 έχει διαμορφώσει μια κατάσταση όπου στα κατ'

αντιδικίαν διαζύγια που δικάζουν τα ελληνικά δικαστήρια, η επιμέλεια των παιδιών δίνεται στη μητέρα σε ποσοστό 92,31% των περιπτώσεων².

Με το προς ψήφιση νομοσχέδιο προτείνεται να εισαχθεί ο θεσμός της «υποχρεωτικής συνεπιμέλειας» στις περιπτώσεις των κατ' αντιδικίαν διαζυγίων. Δηλαδή τα δικαστήρια που θα λύνουν τον γάμο ενός ζευγαριού, θα ρυθμίζουν αναγκαστικά την συνεπιμέλεια των παιδιών, διατάσσοντας τον χρόνο (όχι λιγότερο από το 1/3 του συνόλου) τον οποίο το παιδί θα πρέπει να περνάει με τον πατέρα του στην πλειοψηφία των περιπτώσεων. Αυτή η ρύθμιση δίνει την δυνατότητα στον γονέα που μέχρι πρότινος ήταν υπόχρεος στην καταβολή της ανατροφής (δηλαδή στο 92.31% των περιπτώσεων στον πατέρα) να ζητήσει την απαλλαγή του από αυτή την υποχρέωση, αλλιώς τον δραστικό περιορισμό του ποσού της.

Αυτή η κατ' αρχήν και φαινομενικά «δημοκρατική» ρύθμιση του «ίσου χρόνου» συγκαλύπτει, όμως, μια σειρά αντιφεμινιστικών και ανοικτά σεξιστικών ζητημάτων που κρύβονται πίσω της. Καταρχήν έρχεται να επιφέρει ένα πλήγμα στο δημοκρατικό και γενικά προστατευτικό πλαίσιο που παρέχει στις γυναίκες το μέχρι τώρα ισχύον οικογενειακό δίκαιο, ειδικά σε ό,τι έχει να κάνει με περιπτώσεις κακοποιητών συζύγων που για δεκαετίες έβρισκαν μια γωνιά ασφάλειας και ατιμωρησίας πίσω από τον θεσμό του γάμου και της «οικογενειακής στέγης» που αυτός ιδρύει. Και οι οποίοι μετά τον χωρισμό τους και την ανάληψη της επιμέλειας από την μητέρα, είτε εξαφανίζονταν διά παντός, είτε συμμετείχαν στην ανατροφή των παιδιών με το ελάχιστο δυνατό για αυτούς κόστος.

Επιπλέον, αποκαλύπτει με ξεκάθαρο τρόπο πώς η σχέση ενός ζευγαριού που χωρίζει και συνεχίζει να ανατρέφει ένα παιδί οργανώνεται υποχρεωτικά μέσα από έμφυλα κριτήρια και πως αυτή η «έμφυλη οργάνωση» δεν ξεφεύγει από τους γενικούς περιορισμούς της ταξικής κοινωνίας και του έμφυλου καταμερισμού της εργασίας. Κανείς δεν μας λέει ότι ο «ίσος χρόνος και με τους δύο γονείς» συνεπάγεται απαραίτητα και «ίση υπευθυνότητα» ή «ίση συμμετοχή» στα πράγματα που πρακτικά απαιτεί η ανατροφή ενός παιδιού. Δηλαδή στο πλύσιμο των ρούχων, το σιδέρωμα, το μαγείρεμα, την καθαριότητα, τις βόλτες, τις επισκέψεις σε φίλους, τις επισκέψεις στον γιατρό, τις δραστηριότητες, το νοιάξιμο για τις σχέσεις του, την συναισθηματική φροντίδα του κ.λπ. Πραγματικά δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι βασικό κίνητρο των αντρών γονέων που, όπως θα δείξουμε παρακάτω, προωθούν το προς ψήφιση νομοσχέδιο είναι η απαλλαγή ή ο περιορισμός της μηνιαίας διατροφής που (πολύ συχνά δεν) καταβάλουν στα τέκνα και την σύζυγο τους. Και ο τρόπος με τον οποίο αυτό υποστηρίζεται είναι η περισσότερη υποτίμηση του ρόλου και της θέσης της γυναίκας μέσα στην οικογένεια και μέσα στην κοινωνία.

Ακόμη, η κριτική της νομοθετικής παρέμβασης πρέπει να πλαισιωθεί από ένα μεγαλύτερο εύρους γεγονός που υποδεικνύει και το πολιτικό διακύβευμα της συγκυρίας. Αναφερόμαστε στην ψήφιση του νόμου για την γενική απαγόρευση των αμβλώσεων στην Πολωνία που προώθησε η ακροδεξιά κυβέρνηση του Ματέους Μοραβιέτσκι και Αντρέι Ντούντα και εσχάτως επικύρωσε το ανώτατο συνταγματικό δικαστήριο της χώρας. Επρόκειται για μια πολύ σκοτεινή στιγμή (από τις πολλές που μας συνηθίζουν τελευταία) των σύγχρονων δημοκρατιών. Και πρέπει να γίνει αναπόσπαστο κομμάτι της σύγχρονης αντιφασιστικής συνείδησης ότι η εκτροπή προς τον αυταρχισμό και η μετατόπιση προς τα δεξιά πολλών ευρωπαϊκών κυβερνήσεων στοχεύει ξεκάθαρα, πέρα από την γενική υποτίμηση της εργατικής τάξης, στην άσκηση ελέγχου πάνω στο γυναικείο σώμα και στην καταστολή των ριζοσπαστικών εκδοχών

του φεμινισμού που εμφανίζονται τις τελευταίες δεκαετίες όλο και εντονότερα.

Τέλος, η πολιτική σύνθεση, τα επιχειρήματα και το περιεχόμενο των αντρικών, μεσοαστικών οργανώσεων που υποστηρίζουν σήμερα την τροποποίηση του οικογενειακού δικαίου αντιπροσωπεύει με έναν πρωτότυπο, για τα δεδομένα της ελληνικής ακροδεξιάς, τρόπο τις ιδεολογικές διεργασίες που συντελούνται στους κόλπους της, οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα την όλο και πιο συμπαγή ιδεολογικο-πολιτική συγκρότηση ενός εναλλακτικού ακροδεξιού ρεύματος. Ενός ρεύματος που έχει ξεκινήσει να διαπερνά ζητήματα όπως ο θρησκευτικός φονταμενταλισμός, η ελευθερία της έκφρασης, η οικογένεια και από την άλλη η μετανάστευση, τα ελληνοτουρκικά, οι διαδηλώσεις κ.ά. Γι' αυτούς τους λόγους λέμε ότι πρόκειται για ένα αντιφεμινιστικό νομοσχέδιο της alt-right που πρέπει να μας βρει απέναντί του.

Οι αντρικές οργανώσεις

Είναι εμφανές ότι το προς ψήφιση νομοσχέδιο δεν αποτελεί κανενός είδους «αναγκαίο εκσυγχρονισμό με τα ευρωπαϊκά δεδομένα» όπως ισχυρίζονται οι πολιτικές βιτρίνες που το προωθούν. Αντίθετα είναι αποτέλεσμα ενός συστηματικού lobbying που άσκησαν κάποιες αντρικές οργανώσεις πατεράδων με ισχυρά ερείσματα στα πάνω κλιμάκια της κρατικής γραφειοκρατίας. Ο πιο γνωστός από αυτούς είναι ο σύλλογος «Ενεργόι Μπαμπάδες» που (όπως όλα τα πράγματα πλέον στον 21ο αι.) ξεκίνησε τυχαία από ένα group στο facebook! Ιθύνων νους του συλλόγου είναι ένας γιάπης δικηγόρος ονόματι Κωνσταντίνος Καρακώστας. Οι προσβάσεις του εν λόγω συλλόγου είναι τόσο αναβαθμισμένες ώστε μέσα στο 2020 κατάφερε να χειραγωγήσει διάφορες επιστημονικές εταιρείες να γνωμοδοτήσουν θετικά για τα δήθεν «ωφέλη της υποχρεωτικής συνεπιμέλειας», όπως τον Σύλλογο Ελλήνων Κοινωνιολόγων, της Ελληνική Ψυχολογική Εταιρεία και τον Σύλλογο Ελλήνων Ψυχολόγων. Κάποιοι από αυτούς μάλιστα δεν δίστασαν να συσχετίσουν τα αυξημένα ποσοστά παιδιών που μεγαλώνουν με την μητέρα τους με μια ροπή προς την τρομοκρατία και το έγκλημα.

Οι προνομιακές άκρες των «ενεργών μπαμπάδων» επεκτάθηκαν και στον κόσμο του θεάματος όπου αμφιλεγόμενες προσωπικότητες (να μην πούμε τίποτα χειρότερο), όπως ο Αντώνης Κανάκης και ο Θοδωρής Μαραντίνης, υποστήριξαν δημόσια μέσω ενός προπαγανδιστικού βίντεο το αίτημα του συλλόγου για υποχρεωτική συνεπιμέλεια. Τέλος, ο όμιλος Ο.Α.Σ.Α. και ειδικά ο Ο.ΣΥ., συνεχίζοντας την συντηρητική και αντιφεμινιστική παράδοση του κοινωνικού έργου των ελληνικών ΜΜΕ³, ανάρτησε αφιλοκερδώς γιγαντοαφίσες του εν λόγω συλλόγου σε 40 στάσεις λεωφορείων. Ως αποτέλεσμα, μαζί με τα αεροπανό⁴ και τα κακογραμμένα συνθήματα «ίσος χρόνος και με τους δύο γονείς» στις μάντρες των Αθηνών, έχει κατασκευαστεί εντέχνως και δημαγωγικά η εικόνα ενός δήθεν «προωθημένου κοινωνικού αιτήματος για αναμόρφωση του θεσμού της συνεπιμέλειας», ενώ στην πραγματικότητα δεν πρόκειται για τίποτα άλλο πέραν της νομοθετικής αποτύπωσης του στενού λευκού, αντρικού, μεσοαστικού και αντιφεμινιστικού αιτήματος μιας δράκας ελλήνων πατεράδων, του είδους που όλοι/ες γνωρίζουμε (και κάποιοι/ες έχουμε).

Εκτός από τους «ενεργούς μπαμπάδες», δραστήριο ρόλο σ' αυτή την ιστορία έχουν και άλλοι σύλλογοι, όπως ο «Σύλλογος Συνεπιμέλεια» στον οποίο προε-

δρεύει ένας άλλος γιάπης δικηγόρος, ο Γιάννης Παπαρηγόπουλος, καθώς και διάφορες άλλες συνομαδώσεις με παρουσία στα social media όπως οι «μπαμπάδες εν δράσει», ο «πανελλήνιος σύλλογος ανδρών» κ.ά. Τέλος, ξεχωριστή περίπτωση που πρέπει να αναφερθεί αποτελεί ο ΣΥΓ.Α.Π.Α. (Σύλλογος για την Ανδρική και Πατρική Αξιοπρέπεια), ο οποίος είναι ο παλαιότερος από αυτούς, έχοντας ξεκινήσει την σχετική δραστηριότητα ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 2000 με εκδηλώσεις, έκδοση προπαγανδιστικών φυλλαδίων κ.ά.

Η alt-right ιδεολογία και πρακτική τους

Το μωσαϊκό των αντρικών οργανώσεων που με κάθε τρόπο υποστηρίζουν σήμερα την «υποχρεωτική συνεπιμέλεια» μπορεί να μην είναι αυτό που prima vista θα ονόμαζε κανείς φασίστες. Είναι άντρες σχετικά υψηλού μορφωτικού επιπέδου, με κοινωνικό status, επικοινωνιακές δεξιότητες και, το κυριότερο, εμφανίζονται γενικά ως υπέρμαχοι των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ισότητας των φύλων. Υπό αυτό το χυδαίο φίλτρο προωθούν τις απόψεις τους, οι οποίες όμως είναι στον πυρήνα τους αντιφεμινιστικές, στρέφονται ενάντια στην αυτοδιάθεση του γυναικείου σώματος και στις πολιτικές ανατίμησης των γυναικών.

Η βασική επιχειρηματολογία τους εκκινεί από την λεγόμενη «γονεϊκή αποξένωση»⁵, την οποία νοηματοδοτούν ως την σκόπιμη παρακίνηση και την εσκεμμένη ψυχοσυναισθηματική χειραγώγηση του παιδιού από τη μητέρα του προκειμένου το τελευταίο να στραφεί ενάντια στον πατέρα του. Πίσω από αυτό το αστήρικτο επιστημονικό θεώρημα κρύβεται ο μύθος της γυναίκας-μέγαιρας που είναι δήθεν βιολογικά προσδιορισμένη να εκδικείται τους άντρες. Ελλοχεύει επίσης μια μισογύνικη άποψη που εργαλειοποιεί και αντικειμενοποιεί την γυναικεία συμπεριφορά ως μια τέτοια που προσδιορίζεται αποκλειστικά από ψυχολογικούς όρους και το στενό ατομικό συμφέρον της γυναίκας-μητέρας, αγνοώντας τους υλικούς και ψυχολογικούς παράγοντες της έγγαμης συμβίωσης που, κατά κύριο λόγο, οδηγούν στα διαζύγια.

Κι αυτοί οι τελευταίοι έχουν να κάνουν με το υπ' αριθμόν ένα ζήτημα των γάμων στην ελληνική κοινωνία: την ενδοοικογενειακή βία. Αυτό δυστυχώς είναι το ισχύον κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο έρχεται να θεσμίσει η νομοθετική παρέμβαση της υποχρεωτικής συνεπιμέλειας. Ένα πλαίσιο πατριαρχικό, δηλαδή νομιμοποιητικό της αντρικής κυριαρχίας, «τοξικό» για τις νέες μητέρες και «ανθυγιεινό» για τις γυναίκες εν γένει, που συχνά υποχρεούνται να υπομένουν μέσα στον γάμο. Αυτές τις δυναμικές, προς το παρόν αρνητικές για τις γυναίκες, έρχεται να αναδιατάξει σε βάρος τους ο νόμος για την υποχρεωτική συνεπιμέλεια, ενισχύοντας ακόμα περισσότερο την ανδρική και ταξική δικαιοδοσία πάνω στα ζητήματα της γυναικείας ζωής. Διότι, μπορεί το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο να παρέχει μια κάποια ασφάλεια στις μητέρες έναντι των ανδρών που αρνούνται ή καθυστερούν να καταβάλλουν την διατροφή που έχει ορίσει το δικαστήριο⁶, πλην όμως όλοι/ες γνωρίζουμε πόσο ψυχοφθόρο είναι

κάπου στην λεωφόρο Κηφισίας

πριν.....

(τόσο για την μητέρα όσο και για τα παιδιά) να υπάρχουν συστηματικές αντιδικίες με τον πατέρα, και ιδιαίτερα για ζητήματα όπως η διατροφή σε χρήμα τα οποία άπτονται περισσότερο ηθικών παρά «νομικών» υποχρεώσεων. Όπως είπαμε δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι βασικό κίνητρο της εν λόγω αντρικής καμπάνιας είναι η απαλλαγή ή ο περιορισμός της υποχρέωσης που έχουν σε παροχή διατροφής. Τόσο απλά, τόσο ταξικά.

Βλέποντας τώρα τις «δεξιές» όψεις του νομοσχεδίου, η ιστορία της αμερικανικής alt-right έχει δείξει ότι ένα από τα βασικά μέτωπα που συγκρότησαν οι φασίστες στο κοινωνικό πεδίο ήταν αυτό του αντιφεμινισμού⁷. Μέσα στην δεκαετία του 1970 και με κύρια αφορμή τις αμβλώσεις, η συμμαχία θρησκευτικών και αντρικών οργανώσεων της «λευκής υπεροχής» και της «ανδρικής αξιοπρέπειας», έθεσε στο επίκεντρο της επίθεσης την αυτοδιάθεση του γυναικείου σώματος. Μέσα σε μια συγκυρία σχετικής ανάπτυξης του γυναικείου κινήματος, η αμερικάνικη αντιεξέγερση του «κινήματος ενάντια στις αμβλώσεις» μας δείχνει ότι τα πρόσωπα του σύγχρονου φασισμού μπορούν να μεταλλάσσονται με ταχύτητα τέτοια ώστε, μόνο η προετοιμασμένη αντιφασιστική κριτική μπορεί να αντιμετωπίσει. Και αναπόσπαστο τμήμα της τελευταίας, τότε και τώρα, συνεχίζει να είναι ο φεμινισμός.

Οι προοπτικές

Η πορεία των κρατικών πολιτικών σε σχέση με τα κοινωνικά ζητήματα της οικογένειας έχει σημειώσει σημαντικές στροφές προς τον συντηρητισμό τα τελευταία χρόνια. Καταρχήν η θέσπιση του «βοηθήματος των 2.000 ευρώ» για κάθε νέο ελληνόπουλο που γεννιέται αποκλείει από την κοινωνική πρόνοια τα παιδιά των μεταναστών. Επιπλέον ο αποκλεισμός από το γονεϊκό επίδομα A21 γονιών που το παιδί τους έχει μείνει στάσιμο σε τάξη της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι μια διάταξη που στιγματίζει και αποκλείει τις οικογένειες ρομά. Τέλος η μετονομασία της «Γενικής Γραμματείας Ισότητας» σε «Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων» συνιστά μια στροφή προς την εθνική σημασία του «δημογραφικού ζητήματος», ενώ αποτελεί μια τραγική υπενθύμιση του φασιστικού προτάγματος «η γυναίκα είναι η μήτρα του έθνους».

Αν κάτι καινούργιο συμβαίνει στην ελληνική περίπτωση είναι ότι αυτές οι πολιτικές των «αντρικών δικαιωμάτων», που μέχρι σήμερα εκφράζονταν κυρίως μέσα από το internet και τα social media, πλέον αποκτούν ένα ισχυρό νομοθετικό έρεισμα. Δηλαδή επεκτείνονται από την «ανδρόσφαιρα» του διαδικτύου και εισβάλλουν κρατικά νομιμοποιημένες στην καθημερινή ζωή. Και αυτή η «εισβολή» συνοδεύεται από μια ιδεολογική εκστρατεία του alt right πολιτικού ρεύματος που νομιμοποιεί τον εαυτό του ως αρμόδιο να παράγει άποψη για τα ζητήματα των φύλων, δηλαδή για τα ζητήματα των κοινωνικών σχέσεων. Αυτή η κίνηση πρέπει να εννοηθεί ως μια επέκταση του πεδίου της νέας δεξιάς σε περιοχές που μέχρι σήμερα το μονοπώλιο ασκούσαν από τις

«κατακτήσεις» των κινήματων του παρελθόντος. Είναι κι αυτό ενδεχομένως μια ακόμα όψη της ήττας μας.

Θεσμικές γυναικείες οργανώσεις και ΜΚΟ δίκαια έχουν αντιταχθεί προς το παρόν στο προς ψήφιση νομοσχέδιο. Η επιχειρηματολογία τους είναι σύνθετη. Συνίσταται τόσο στην αποδιάρθρωση του δήθεν επιστημονικού λόγου που επικαλούνται όσοι προωθούν το νομοσχέδιο⁸, όσο και στην άσκηση φεμινιστικής κριτικής στις διατάξεις επί της ουσίας. Όμως η μηχανή που δουλεύει εναντίον μας και ειδικά εναντίον των γυναικών είναι πολύ ισχυρή για να μπλοκαριστεί με μια στείρα «αντινομοσχεδιακή πάλη», που προς το παρόν ούτε τέτοια οργανωμένα υπάρχει. Παρόλα αυτά η πολιτική συνείδηση του σύγχρονου αντιφασισμού οφείλει να το συμπεριλάβει στην ατζέντα του, καθότι δεν είναι απλά ένα «ζήτημα των φεμινιστριών». Είναι ζήτημα κάθε αντιφασίστα και κάθε αντιφασίστριας σήμερα.

1. Δικάζοντας τον εαυτό του (μέρος 2): σημειώσεις για την καταδίκη της συμμορίας και τον σύγχρονο αντιφασισμό, περ. «Traverso Antifa», τευχ. 3, Οκτώβρης 2020.

2. Μ.Κ.Ο. «ΓΟΝ.ΙΣ.», Έρευνα στην Ελλάδα για τα ποσοστά επιμέλειας παιδιών στο διαζύγιο (2007), διαθέσιμη στο διαδίκτυο.

3. Να θυμίσουμε ότι το Δεκέμβριο του 2019 η ανώνυμη εταιρεία ΣΤΑ.ΣΥ., διαχειρίστρια του ΗΣΑΠ, της ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ και της ΤΡΑΜ Α.Ε., συμμετείχε οργανωμένα στην καμπάνια για την κοινωνική απονομιμοποίηση των αμβλώσεων. Συνδιοργανώνοντας με την Εκκλησία της Ελλάδος και διάφορα θρησκευτικά και παρακρατικά σωματεία δράσεις υπέρ του «αγέννητου παιδιού», είχε γεμίσει τις διαφημιστικές πινακίδες των μέσων μεταφοράς με το σύνθημα «Διάλεξε τη ζωή». Εκεί «πληροφόρουσε» τους επιβάτες πότε ξεκινάει να χτυπά η καρδιά του εμβρύου, πότε διαμορφώνονται τα δάχτυλα των κάτω άκρων και διάφορα τέτοια ενδιαφέροντα ζητήματα που απασχολούν βαθιά τους προλετάριους όταν πηγαίνουν ή όταν σχολάνε από την δουλειά τους. Για περισσότερα σχετικά με την αντιφεμινιστική αυτή καμπάνια βλ. *My body my rules*, περ. Traverso, τευχ. 0, Φλεβάρης 2020, σελ. 6.

4. Τα οποία, όπως φαίνεται στην φωτογραφία δίπλα, πήραν την «περιποίηση» που τους αρμόζει.

5. Για την δήθεν καλύτερη τεκμηρίωση μάλιστα της έννοιας, οι «ενεργοί μπαμπάδες» και οι συν αυτοίς υποστηρικτές επικαλούνται την έρευνα ενός αμφιλεγόμενου αμερικανού παιδοψυχιάτρου, του Richard Gardner. Ο τελευταίος έχει δεχθεί σκληρή κριτική, τόσο από φεμινιστική όσο και από ιατρική σκοπιά, για την παθολογική ταξινόμηση του «συνδρόμου» της γονεϊκής αποξένωσης ώστε η επιστημονική συνεισφορά του να έχει περιέλθει σε καθεστώς πλήρους ανυποληψίας. Παρόλα αυτά, το έργο του έχει αξιοποιηθεί διεθνώς από τα πατριαρχικά κινήματα της ανδρικής αξιοπρέπειας. Για περισσότερα βλ. Giovanna Vingeli, *Patriarchy strikes back: a case study on men's rights movement in Italy* (2017), διαθέσιμο στο διαδίκτυο. Περιέχεται στον τόμο της Josefa Ros Velasco, *Feminism: past, present and future perspectives*, Nova Publishing, New York 2017.

6. Εάν ο πατέρας παραβιάσει έστω και για μερικές ημέρες την υποχρέωσή του για παροχή διατροφής, η μητέρα και όποιος τρίτος έχει έννομο συμφέρον μπορεί να υποβάλει μήνυση εναντίον του. Σε αυτή την περίπτωση ενεργοποιείται η διαδικασία του αυτοφώρου, ο πατέρας αναζητείται από την αστυνομία και αν εντοπιστεί εντός 48 ωρών, οδηγείται ενώπιον του αυτόφωρου πλημμελειοδικείου που μπορεί να του επιβάλει φυλάκιση.

7. Για περισσότερα επ' αυτού βλ. Susan Faludi, *Backlash: the undeclared war against American women*, Crown 2006. μέχρις ενός έτους.

8. Βλ. ενδεικτικά Δήμητρα Καρδάκου, Καθηγήτρες Πανεπιστημίου αποκαλούν ανακριβείς τις μελέτες που θέλουν επιτυχημένη την συνεπιμέλεια τέκνων, (11-10-2020), διαθέσιμο στο lawspot.gr καθώς και την τοποθέτηση του δικαστικού συμβουλίου της Εταιρείας Οικογενειακού Δικαίου για τη συνεπιμέλεια των παιδιών στο Αναγκαία η θεσμοθέτηση οικογενειακών δικαστηρίων, εφημ. «Καθημερινή» 27-1-2021.

